

Naujienlaiškis

Turinys

Konferencijos įspūdžiai

Kitame numeryje

Iššūkiai tarnybinei etikai
vietos savivaldoje

nuotraukoje iš kairės: Irena Degutienė, Antanas Čepononis, Remigijus Rekerta ir Rytis Juozapavičius

VTEK konferencija, skirta viešųjų ir privačių interesų konfliktų prevencijai vietos savivaldos institucijose aptarti

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija 2010 m. balandžio 15 d., talkinant Lietuvos savivaldybių asociacijai, Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose surengė konferenciją, kurios tikslas - atkreipti savivaldos institucijose tarnybines pareigas einančių politikų ir atsakingų administracijos darbuotojų dėmesį į problemas bei iš to kylančias neigiamas pasekmes, kylančias dėl nesprendžiamų ar sprendžiamų netinkamai viešųjų ir privačių interesų konfliktų valstybinėje tarnyboje.

Kodėl būtent vietos savivalda? Pastebėtina, kad tarnybinės etikos pažeidimų šioje valdžios grandyje vis dar netoleruotina daug. Vietos savivaldos veikla yra specifinė, į tai reikia atsižvelgti sprendžiant šios srities darbuotojams kylančias tarnybinės etikos dilemas. Tuo tarpu jos atstovams, kaip ir daugumai kitų valstybės tarnautojų, labai trūksta elementarių žinių ir praktinių įgūdžių – kokio elgesio iš jų tikisi visuomenė ir ką jie privalo daryti, kad jos nenuviltų. Be to, VTEK ne mažiau svarbu buvo išgirsti ir pačių vietos savivaldos atstovų poziciją, įsiklausyti į jų lūkesčius, gauti vertingų pastabų, kaip, jų supratimu, būtų tinkamiausia reguliuoti opiausias kolegų darbui grėsmę keliančias tarnybinės etikos problemas. Kaip žinia, rūpintis interesų konfliktų prevencijos įgyvendinimu ir aukštus tarnybinės etikos standartus atitinkančios vietos savivaldos administracinės kultūros, visuomenei teikiamų paslaugų užtikrinimu – šių institucijų vadovų tiesioginė pareiga. Plačiau apie tai – šiame naujienlaiškio numeryje.

Gero skaitymo !

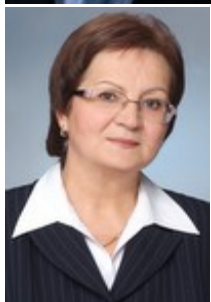
Jeigu turite pastabų ar pasiūlymų dėl leidinio turinio, formos ar aktualumo, prašome nedvejoti ir rašyti Virginijai Mulvinaitei el. paštu: Virginija.mulvinaite@vtek.lt arba skambinti telefonu (8~5) 212 30 52.

APIE VTEK

Remigijus Rekerta
Komisijos pirmininkas

Paskirtas 2010-05-20,
Lietuvos Respublikos Seimo
Pirmininko teikimu

Dalia Paulauskaitė
Komisijos narė

Paskirta 2009-11-05,
Lietuvos savivaldybių
asociacijos prezidento teikimu

Elena Vaitiekienė
Komisijos narė

Paskirta 2009-11-05,
Lietuvos Respublikos
Prezidento teikimu

Rytis Juozapavičius
Komisijos narys

Paskirtas 2007-03-22,
Lietuvos Respublikos
Ministro Pirmininko teikimu

Deividas Rimkevičius
Komisijos narys

Paskirtas 2009-11-05,
Lietuvos Respublikos Seimo
Pirmininko teikimu

Kontaktai:
Tyrimai, lobizmas, tel.: (8-5) 212 3052
Prevencija, mokymai, tel.: (8-5) 212 6684
Deklaravimas, tel.: (8-5) 212 3051

2009 metų lapkričio mėnesio 6 d. savo pareigas pradėjo eiti trys Lietuvos Respublikos Seimo naujai paskirti VTEK nariai: Dalia Paulauskaitė, Deividas Rimkevičius ir Elena Vaitiekienė, o 2010 m. kovo 18 d. - Remigijus Rekerta.

Galutinai VTEK buvo suformuota tik 2010 m. gegužės 20 d., Lietuvos Respublikos Seimui, atsižvelgusiam į Seimo Pirmininkės Irenos Degutienės teikimą, šios institucijos vadovu paskyrus Remigijų Rekertą. Iki tol VTEK, daugiau nei metus laiko, neturėjo nuolatinio vadovo.

Pagrindinės VTEK funkcijos:

- vertina asmenų elgesio atitikimą **Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo** ir **Lobistinės veiklos įstatymo** nuostatomis bei priima atitinkamus **sprendimus**;
- prižiūri, kad valstybinėje tarnyboje sprendimai būtų priimami tik nešališkai, objektyviai ir skaidriai;
- analizuoja valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų tarnybinės etikos (elgesio) problemas ir teikia atitinkamas rekomendacijas;

- organizuoja **mokymus ir seminarus** tarnybinės etikos ir interesų konfliktų prevencijos temomis;
- rengia ir įgyvendina tarnybinės etikos pažeidimų **prevencijos priemones**;
- stebi ar (ir kaip) valstybės ir savivaldybių įstaigos atsižvelgia (įgyvendina) VTEK **sprendimus**, rekomendacijas bei **rezoliucijas**;
- prižiūri, kad valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys tinkamai

- deklaruotų savo privačius interesus, užtikrina valstybės politikų, pareigūnų, teisėjų ir kitų, vadovaujančių pareigas užimančių, asmenų **privačių interesų deklaracijų viešumą**;
- priima rekomendacinio pobūdžio **rezoliucijas**, kuriose apibendrintos VTEK veiklos praktikos pagrindai teikiamos tarnybinio elgesio tobulinimo gairės;
- **Savivaldybių etikos komisijoms** teikia metodinę pagalbą veiklos

KONFERENCIJOS ĮSPŪDŽIAI

Į VTEK iniciatyva, padedant Savivaldybių asociacijai, Seimo rūmuose surengtą konferenciją, skirtą tarnybinės etikos dilemoms ir praktiniams interesų konfliktų prevencijos klausimams Lietuvos vietos savivaldos institucijose aptarti, 2010 m. balandžio 15 d. susirinko išties gausus būrys savivaldybių atstovų – merai, vicemerai, savivaldybių sekretoriai, administracijos direktoriai ir jų pavaduotojai, vietinių etikos komisijų pirmininkai ir nariai.

Renginio leitmotyvas - tarnybinė etika valstybinėje tarnyboje, vietos savivalda – ne išimtis, tikrai egzistuoja ir ji turi pamatuojamą kainą. Mes, mokesčių mokėtojai, labai brangiai susimokame už kiekvieną netinkamą valdžios sprendimą. Tokiais jie tampa tuomet, kai yra paveikiami privataus tarnautojo ar politiko intereso gauti iš to naudos asmeniškai ir sau, priimami asmenų, piktnaudžiaujančių visuomenės jiems suteiktomis galiomis, valdžia, pasitikėjimu. Nes profesionalus visos valstybės ar konkrečios vietos bendruomenės valdymas iš valdžios atstovų visų pirma reikalauja elgtis taip, kad jų poelgiais besąlygiškai pasitikėtų visuomenė, kuriai šie pašaukti tarnauti. Būtent visuomenės pasitikėjimo lygis ir yra tas atskaitos taškas, atsakantis į klausimą, - ar valdžia mums išties

tarnauja ir jeigu taip – ar tai daro tinkamai.

„VTEK yra Jūsų, vietos savivaldos institucijose dirbančių asmenų, tarnaitė, padedanti Jums tinkamai suderinti savo interesus ir atliekanti Jums pavestas tarnybines pareigas pelnyti kiek įmanoma didesnę visuomenės pasitikėjimą“, – taip VTEK misiją seminaro dalyviams pristatė renginio vedėjas, šios komisijos narys **Rytis Juozapavičius**, pridurdamas: „Jūs, vietos savivaldos atstovai, esate tikrieji tokio pasitikėjimo kūrėjai, o įstatyminės viešųjų ir privačių interesų derinimo nuostatos yra veiksminga priemonė šiam tikslui pasiekti.“

Kodėl renginys skirtas vietos savivaldai? Atsakymų į šį klausimą daugybė. Antai dešimtmetė VTEK veiklos praktika rodo, kad išaiškinamų tarnybinės etikos pažeidimų atvejų šioje valdžios grandyje net dvidešimt kartų daugiau negu visose kitose valstybės institucijose kartu paėmus. Ši statistika kasmet kinta, deja, ne vietos savivaldos naudai. Bendromis pastangomis ieškoti šios problemos priežasčių ir sprendimų, savo ruožtu pasiūlyti konkrečių prevencinių priemonių, galinčių panaikinti prielaidas galimiems tarnybinės etikos pažeidimams savivaldos institucijoje rasti – šios konferencijos siekiamybė.

Veiklos specifika, kuri pasireiškia kasdieniniame savivaldybės pareigas einančių politikų, administracijos darbuotojų ir viešųjų (biudžetinių) įstaigų vadovų darbe, VTEK nuomone, sutartinai pritariant ir konferencijos dalyviams, taip pat reikalauja atskiro dėmesio ir aptarimo. Aplaidus šiose institucijose dirbančių asmenų elgesys paprastai dangstomas kolektyvine atsakomybe, o viešųjų ir privačių interesų konfliktą konkrečiam asmeniui sukėlę sprendimai – tariama nauda viešajam interesui. Kita vertus, konferencijos dalyviai pabrėžė, kad vertinant vietos savivaldoje kylančias tarnybinės etikos dilemas

Profesionalus bendruomenės valdymas – tai jos pasitikėjimu grindžiamas tarnavimas

labai svarbu atsižvelgti į tai, kad savivaldybių tarybų nariai, be šių pareigų, turi ir kitus darbus, iš kurių „duoną valgo“, o savivaldybės ribose, t. y. gana nedidelėje vietinėje bendruomenėje, kurioje jie veikia priimdami atitinkamus sprendimus, koncentruojasi visi jų turimi privatūs interesai. Taigi viešuosius ir privačius interesus jiems tenka derinti ir interesų konfliktus likviduoti veikiant tokiomis nekasdieniškų sprendimų reikalaujančioms aplinkybėms.

Lietuvos Savivaldybių asociacijos vardu konferencijoje kalbėjęs šios asociacijos tarybos narys, Radviliškio rajono meras **Antanas Čepionis** pabrėžė, kad Vietos savivaldos įstatymo ir Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymų tikslai, taigi – savivaldybių bei VTEK darbo misija ir interesai, visiškai sutampa. Tai visuomenės pasitikėjimu grįstas tarnavimas žmonėms. Pranešėjas pritarė būtinybei šį VTEK pastangomis puoselėjamą pasitikėjimą savivaldos institucijomis ir toliau stiprinti. A. Čeponio nuomone, savivaldos institucijose pasitaikantys tarnybinės etikos nuostatų pažeidimai „ne visuomet padaromi sąmoningai“. Anot jo, dažnai tokie atvejai nutinka dėl nežinojimo, neįsigilinimo. Tačiau net ir tokiais atvejais pasekmės už įstatymo pažeidimus valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims būna skaudūs – jiems gali būti užkirstas kelias tam tikrą laiką grįžti į tarnybą, būti valstybės politikais ir pan. Tam, kad tokių pažeidimų būtų išvengta, į konferenciją susirinkusius savo kolegas A. Čeponis paragino imtis iniciatyvos patiems ir nuodugniai peržiūrėti savo institucijų vidinius teisės aktus bei suderinti juos taip, kad neliktų jokių dviprasmybių ar prieštaravimų jau galiojančioms tarnybinės etikos nuostatomis.

„VTEK, analizuodama savivaldybių veiklą, tarnybinių pažeidimų pobūdį ir mastą, įžvelgė ir įvardijo ne finansinę, o valstybinę problemą, – pabrėžė konferencijos dalyvių pasveikinusi Seimo Pirmininkė **Irena**

Degutienė. – Problema, kuri ir šiandien kelia pavojų, ateityje bus net pavojingesnė nei ekonominė krizė ar socialiniai sunkumai. Tai – augantis visuotinis visuomenės nepasitikėjimas bet kokia valdžia, nepasitikėjimas visų valstybinės valdžios institucijų atstovais ir iš to kylantis nepasitikėjimas valstybe, demokratija ir laisve kaip vertybėmis. Siekiant įveikti ar bent sumažinti šias tendencijas, būtina suvienyti

Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos Respublikos Seimo jėgas.“ Seimo Pirmininkės nuomone, tarnybinės etikos normų pažeidimai negali būti traktuojami tik kaip blogas valdininko elgesys, nes jie veda prie daug sunkesnių nusikaltimų ir korupcijos. Tarnybinės etikos pažeidimai paprastai tampa pirmu laipteliu į korupciją, savotiška jos preliudija, kuri savo ruožtu parengia dirvą nusikalstamai veiklai. I. Degutienė teigė: „kitas svarbus ir neišnaudotas baras – galimų tarnybinės etikos pažeidimų prevencija. Būtent prevencinis darbas šiandien turėtų būti labiausiai stiprinamas. Tai įgyvendinus, neturėtume tiek daug valstybės tarnybai, jos pasitikėjimui ir reputacijai skaudžių padarinių, kuriuos, deja, juntame šiandien.“ Baigdama savo pasisakymą, Seimo vadovė atkreipė vietos savivaldos atstovų dėmesį į tai, kad atsakomybė už interesų konfliktų prevenciją konkrečioje institucijoje visų pirma tenka jos vadovams ir kitiems vadovaujančias pareigas einantiems asmenims.

Nedžiuginančias tarnybinės etikos pažeidimų, daromų savivaldos institucijose, tendencijas konferencijoje pristatė VTEK narys, dabartinis jos vadovas **Remigijus Rekerta**. Nepotizmas, tarnybinio turto naudojimas kaip asmeninio, savireklama mokesčių mokėtojų pinigais, verslo reikalų tvarkymas naudojantis tarnybine padėtimi, – tokio pobūdžio etikos pažeidimai, kaip matyti iš ilgametės VTEK praktikos, anot pranešėjo, itin dažni vietos savivaldos institucijose. Juos renginio dalyviams išsamiau nušvietė ir galimas tokių pažeidimų

„Manau, kad kovoje su viešųjų ir privačių interesų konfliktais savivaldos lygmuo reiškiasi per mažai“ I. Degutienė

prevencijos priemonės pristatė VTEK Tarnybinės etikos normų pažeidimo prevencijos skyriaus vedėja **Virginija Mulvainaitė**. Keli pavyzdžiai, kuriais VTEK atstovė iliustravo savivaldoje dirbančių asmenų tykančias pagundas nusižengti tarnybinei etikai: „Savivaldybės tarybos narys, tarnybiniu automobiliu vykdamas į partijos sąskrydį, šį valstybės jam patikėtą turtą naudoja ne pagal paskirtį, todėl pažeidžia įstatymus; oficialiai įvardyta tarnybine komandiruote išvyka vėliau paaiškėja buvusi savivaldybėse pareigas einančių politikų ir darbuotojų įgyvendinta proga smagiai praleisti laiką, paatostogauti užsienyje mūsų visų, mokesčių mokėtojų, sąskaita, ir kt.“

Ne vienas konferencijos dalyvis kalbėjo apie tarnybinės etikos iššūkius, su kuriais kasdien susiduriama savivaldybių darbe. Tik dirbantys vietos savivaldoje geriausiai žino tikrąją situaciją, kuri tarnybinės etikos srityje, kaip žinome, nėra visiškai gera. VTEK, veikdama toli nuo visų savivaldybių, taigi gerai neišmanydama jų veiklos specifikos, vargu ar gali išspręsti visas susidariusias problemas. Tačiau išeitis iš šios padėties tikrai yra. Tai praktiniai interesų konfliktų valdymo mechanizmai, kitaip tariant, realios prevencinės priemonės, užkertančios kelią galimiems pažeidimams. Jas konferencijoje pristatė VTEK patarėjas **Tomas Čaplinskas**. Pranešėjas pabrėžė, kad interesų konfliktų šalinimo sėkmę kiekvienoje valstybės ar savivaldos institucijoje lemia ne VTEK įsikišimas į jos darbus, bet aktyvus pačių šių institucijų vadovų vaidmuo, t. y. jų dėmesys interesų konfliktų prevencijai ir jų pačių etiška laikysena, teikiant sektiną pavyzdį savo pavaldiniams. Instrumentų, kaip tai įgyvendinti praktikoje, yra pakankamai, pavyzdžiui, tokia priemone galėtų būti Ekonominės bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) siūloma ir VTEK Lietuvos valstybinės tarnybos realijoms adaptuojama *Tarnybinės*

etikos infrastruktūra. Tam, kad ji veiktų, kiekviena valstybės ir savivaldybių institucija privalo pati nusistatyti bent minimalias interesų konfliktų prevencijai tinkamas priemones: pavyzdžiui, numatyti interesų konfliktams atsirasti jautriausias veiklos sritis ir nurodyti būdus, kaip tokių konfliktų būtų galima išvengti ar juos pašalinti, rengti visiems darbuotojams privalomus periodinius tarnybinės etikos mokymus, reglamentuoti gaunamų dovanų politiką (*dovanų registrus*), nuolatinę darbuotojų deklaruotų privačių interesų stebėseną, apribojimų pasibaigus tarnybai („atvėsimo“) nuostatų įgyvendinimą, tarnybinio turto (transporto) naudojimą, komandiruočių tvarką ir kt.

Visų savivaldoje pareigas einančių politikų, jos administracijos struktūrinių padalinių bei viešųjų įstaigų vadovų deklaracijos yra viešos. Su jomis galima susipažinti apsilankius VTEK interneto tinklalapyje www.vtek.lt. Šios deklaracijos sudaro vieną penktąją visų (apie 10 000) viešai savo privačius interesus deklaruojančių asmenų deklaracijų dalį. Informacija apie savivaldybės tarybos priimtus sprendimus ir rengiamus projektus taip pat visuomenei prieinama atitinkamos institucijos interneto tinklalapyje. „Kokias perspektyvas tai suteikia visuomenei? – retoriškai konferencijos dalyvių klausė kitas pranešėjas – VTEK patarėjas Artūras Petras Paliušis. – Galimybę patiekti patikrinti ir įsitikinti, ar jiems atstovaujantys politikai, dirbdami valstybinėje tarnyboje – vietos savivaldoje, kartais netvarko ir savo pačių asmeninių reikalų.“ Pranešėjas konferencijos dalyvius informavo, kad pastaraisiais metais VTEK savo iniciatyva atliko net kelias dešimtis tokio pobūdžio patikrinimų. Jų rezultatai verčia nerimauti – pirminiai duomenys parodė, kad kas antras valstybės politikas savivaldybės tarybos narys dalyvavo spendžiant klausimus, susijusius ir su jo viešai deklaruotais privačiais interesais, t. y. galimai

**Tarnybinės etikos nuostatų
užtikrinimo savivaldoje sėkmė
priklauso ne nuo VTEK įsikišimo,
bet tik nuo pačių savivaldybės
vadovų aktyvaus vaidmens**

veikė būdamas viešųjų ir privačių interesų konflikto situacijoje. VTEK atliktos išsamios minėtų patikrinimų analizės rezultatai, deja, su minėtomis tendencijomis iš esmės sutapo. Susirinkusius savivaldos atstovus A. P. Paliušis prašė nemanyti, kad VTEK tikslas yra tiktai bausti. Daug svarbiau, pasak jo, įgyvendinti tokių pažeidimų prevenciją. Ji yra tikrai galima, tačiau savivaldoje iš esmės nevykdoma. Prevencinį darbą privalo atlikti pačios savivaldybės, t. y. jų vadovai, kiti atsakingi asmenys, įpareigoti pasirūpinti, kad deklaruotų privačių interesų pagrindu atitinkamiems savivaldybės tarybos nariams būtų nuolat teikiamos išankstinės rekomendacijos, juos raštu informuojant, kokie šioje institucijoje sprendžiami klausimai jiems gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą. VTEK valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų deklaruotų privačių interesų stebėseną laiko viena iš veiksmingiausių viešųjų ir privačių interesų konfliktų prevencijos priemonių. Visi pranešimus konferencijos dalyviams skaitė VTEK atstovai pabrėžė, kad negalima toleruoti dažnoje savivaldos institucijoje vis dar, deja, egzistuojančios „tvarkos“, kai darbuotojų teikiamos privačių interesų deklaracijos tiesiu taikymu „amžinam saugojimui“ nukreipiamos į šarvuotus, net tiesioginiams deklaruojančiųjų vadovams neprieinamus seifus.

Apibendrinamas konferencijoje aptartus klausimus, Lietuvos Respublikos Seimo narys, už VTEK veiklos parlamentinę kontrolę atsakingo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto pirmininkas **Vytautas Kurpuvesas** atkreipė dėmesį į tai, kad viešojo administravimo kultūra Lietuvoje yra vis dar nepakankama. Todėl, anot jo, valstybės valdyme

taikyti vien tik teisingumo principą būtų maža. Nešališkumo, objektyvumo ir skaidrumo imperatyvai valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims, sprendžiantiems visai visuomenei, savivaldos atveju – vietos bendruomenei svarbius klausimus, taip pat yra ir privalo būti ne mažiau svarbūs. Juos įgyvendinti praktikoje galima tik VTEK ir valstybės bei savivaldybių institucijų bendromis pastangomis, kurių pastarosios, deja, rodo vis dar nepakankamai. Seimo narys išreiškė viltį, kad gero kelio pradžia bus ši VTEK suorganizuota konferencija ir kiti ateityje vyksiantys renginiai, skirti interesų konfliktų prevencijos ir tarnybinės etikos nuostatų tinkamo įgyvendinimo valstybinėje tarnyboje problemoms aptarti. Inicatyva tokius renginius rengti turėtų kilti jau iš pačios vietos savivaldos ir jai atstovaujančios Savivaldybių asociacijos pusės.

Išsamią konferencijos programą rasite [čia](#)